

7.9.23

לכבוד

עו"ד גלי בהרב-מיארה

דחוף!

היועצת המשפטית לממשלה

שלום רב,

הנדון: מעצרים המינהלי של 52 אזרחי אריתריאה

בשם המוקד לפליטים ולמהגרים, האגודה לזכויות האזרח בישראל, היא"ס ישראל, רופאים לזכויות אדם, א.ס.א. - ארגון סיוע לפליטים ולמבקשי מקלט בישראל, המרכז לקידום פליטים אפריקאים והוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, הרינו לפנות אליך בבקשה להורות לרשות האוכלוסין וההגירה לשחרר לאלתר את האזרחים האריתראים שנעצרו בעקבות מעורבותם, לכאורה, באירועי האלימות שהתרחשו בתל-אביב ביום 2.9.23. השימוש במעצרים מנהליים בנסיבות אלו מהווה פגיעה קשה וחמורה בזכויות אדם המעוגנות בדין הישראלי ובדין הבינלאומי, והכל כפי שיפורט להלן.

1. כידוע, ביום 2.9.2023 אמור היה להיערך בתל-אביב אירוע של שגרירות אריתריאה בישראל, דבר שהוביל לעימותים קיצוניים וחריגים בהיקפם בין תומכי המשטר האריתראי לבין מתנגדי המשטר [להלן: "האירועים"].

2. בעקבות האירועים, עצרה משטרת ישראל חשודים רבים, למעלה מ-50, ובעניינם התקיימו דיוני הארכת מעצר במהלך השבוע האחרון במסגרת מספר הליכים שונים. יש לציין כי חלק מהעצורים נעצרו לאחר שהגיעו לקבל טיפול רפואי בבתי החולים. הראייה היחידה הקושרת אותם, לכאורה, לאירועים היא העובדה שסבלו מפציעה לצד היותם ממוצא אריתראי. ראוי לציין כי אזרחי אריתריאה החיים בישראל, רובם ככולם עשור לפחות, מצויים תחת הגנה קבוצתית בישראל לנוכח הפרות זכויות האדם השיטתיות והנרחבות באריתריאה, ומרביתה של הקהילה האריתראית בישראל הגישה בקשות למקלט מדיני.

3. ברובם המכריע של המקרים לא הצליחה המשטרה להציג תשתית ראייתית הקושרת את העצורים לביצוע עבירות אלימות, וביקשה לבסס את המשך המעצר על נוכחותם של החשודים באזור ההתקהלות. בנסיבות אלו ביום 4.9.23 קבע בית המשפט העליון (כב' השופטת וילנר) במסגרת בש"פ 6563/23 לגבי שניים מהחשודים (המבקשים שם) כי לא ניתן להצדיק את המשך מעצרים על סמך תשתית עובדתית המבססת את נוכחותם בהפגנה בלבד. לאור טענת המשטרה כי ישנו חומר נוסף אשר טרם הוצג בפני הערכאה הדיונית, נקבע כי ייערך דיון נוסף בעניינם של המבקשים בפני בית משפט השלום.

4. אלא שבמקום להביא את העצורים בפני בית המשפט, בלילה שבין 4.9.23 ל-5.9.23 הועברו בחטף 52 עצורים למשמורת בכלא גבעון. במהלך הלילה ובבוקר שלמחרת נערכו להם שימועים על ידי ממונה

ביקורת גבולות ברשות האוכלוסין וההגירה, ובימים אלו עניינם מובא בית הדין לביקורת משמורת.

5. לאור השתלשלות העניינים המתוארת לעיל, לא יכול להיות ספק כי העברת העצורים למסלול של מעצר מנהלי נעשתה על מנת להמשיך את שלילת חירותם בלי שתידרש המדינה לעמוד ברף הראייתי המינימלי כדי להצדיק זאת. הדבר אף נמסר מפורשות מפיו של השר לביטחון לאומי, איתמר בן גביר, שאישר בכתבתו של כתב "הארץ" בר פלג מיום 5.9.23, כי העצורים הועברו למעצר מנהלי "בעקבות ההערכה שלפיה בתי המשפט ייטו לשחרר רבים מהעצורים". זאת, כאמור, בשל התשתית הראייתית הדלה שנאספה בעניינם.

6. כידוע שלילת חירותו של אדם, כל אדם, באמצעות כליאה היא מן הסמכויות הדרקוניות המסורות למדינה, ועל כן, במשטר דמוקרטי, השימוש בה מוגבל ביותר. כפי שתיארה זאת השופטת ארבל: "הזכות לחירות הינה מאושיות המשטר הדמוקרטי והיא מתבססת על ערכיה של המדינה כמדינה יהודית ודמוקרטית [...]". היא מהווה את אחת מהזכויות הבסיסיות והיסודיות ביותר במערך זכויות האדם. החירות הפיזית, שהיא זו המעוגנת בסעיף 5 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, מוכרת כגרעין הקשה של חירות האדם [...], והזכות לחירות מעוגנת בפסיקתו של בית משפט זה שקשרה לה כתרים וכותרות, ובהן היותה "עקרון על" [...]. שלילת חירותו של אדם פגיעה קשה, מקיפה ורחבה בשלל תחומי החיים והיא שהופכת אותה לזכות כה מרכזית בכל משטר דמוקרטי. (בג"ץ 7146/12 אדם נ' הכנסת, פסקה 72 לפסק דינה של השופטת ארבל (16.9.13)).

7. מעצר מנהלי פוגע פגיעה חמורה ובלתי חוקתית בזכות זו וחותר תחת ההגנה החוקתית שבחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, אשר "אינה מוגבלת לאזרח ולתושב, אלא היא מוענקת לכל אדם, לרבות למי שנכנס לישראל שלא כדין" (בג"צ 11437/05 קו לעובד נ' משרד הפנים, פסקה 37 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה (13.4.11)). מעצר מנהלי, גם לצורכי מניעה, הוא אמצעי חריג וקיצוני, וככלל אסור.

8. בנסיבות העניין נעצרו האזרחים האריתראים על פי הוראות חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952 [להלן: "חוק הכניסה לישראל"]. בלשונו של החוק הם הושמו ב"משמורת". ואולם, משמורת על פי חוק הכניסה לישראל לא נועדה אלא למטרה אחת – הרחקה – לא לכפייה ולא למטרה עונשית (בר"ם 7696/16 אריא נ' משרד הפנים – רשות האוכלוסין וההגירה, פסקה 27 לפסק דינה של השופטת ברק-ארז (4.1.17), וההפניות שם). ההחזקה במשמורת היא "אסורה כשלא מתקיים בעניינו של המוחזק הליך הרחקה אפקטיבי, או כאשר לא נראית באופק אפשרות לגירוש מהארץ" (בג"ץ 8245/13 איתן – מדיניות הגירה ישראלית נ' ממשלת ישראל, פסקה 51 לפסק דינו של השופט פוגלמן (22.9.14), וההפניות שם).

9. סעיף 13(ב)(2) לחוק הכניסה לישראל, שעל פיו נעצרו האזרחים האריתראים קובע, כי "על אף הוראות סעיף קטן (א), לא ישוחרר בערובה שוהה שלא כדין אם התקיים אחד מאלה: [...] יש בשחרורו כדי לסכן את ביטחון המדינה, את שלום הציבור או את בריאות הציבור". אלא שבענייננו אין מדובר בשוהים שלא כדין, אלא באזרחי אריתריאה שעליהם חלה מזה שנים ארוכות מדיניות של אי הרחקה. כמו כן אין מדובר במי שהורשעו או אפילו נחשדו בעבירות חמורות או עבירות אלימות כלל. ההחלטה להעביר למשמורת את כלל העצורים ששם נקשר באותם אירועים, תמורים ככל שיהיו, התקבלה באופן גורף ובלי שניתן משקל כלשהו למידת מעורבותם או לראיות שנאספו בעניינם. הפסיקה אף

קבעה, כי אין לעשות שימוש בסעיף 13(ב)2 לחוק הכניסה לישראל כחלופה להליך הפלילי (עע"ם 4326/13 הלהלו נ' משרד הפנים 3.11.13), כפי שבבירור נעשה בענייננו.

10. ההחלטה לעצור בדרך זו מפרה אף את חובותיה של ישראל על פי משפט זכויות האדם הבינלאומי. האמנה בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות אוסרת על מעצרים שרירותיים, ומעצר מנהלי ייחשב ככלל לשרירותי אם ניתן להשיג את המטרה בדרכים אחרות, בייחוד במסגרת מערכת אכיפה פלילית (סעיף 15). מעצר מנהלי שרירותי אף עולה כדי יחס בלתי אנושי, אכזרי או משפיל, האסור על פי אמנת האו"ם נגד עינויים.

11. לא בכדי החלטה זו אף עוררה את תשומת ליבה של נציבות האו"ם לפליטים, שמטעמה נמסר כי היא "מודאגת משימוש במעצר מנהלי לזמן בלתי מוגדר". זוהי אינה פרקטיקה לגיטימית בנסיבות העניין.

12. אם כן, תחת קיום פעולת חקירה וביסוס תשתית ראייתית נגד מי שנחשד בעבירות משמעותיות בחרה המדינה לעצור את החשודים במעצר מנהלי ללא הגבלת זמן. כבודם וחירותם של האנשים הללו – אזרחי אריתריאה שמדינת ישראל אינה מגרשת אותם – שוב מתירות לעצמן הרשויות להשיל מעליהם את ההגנות שמקנות הוראות המשפט החוקתי, המשפט הפלילי, דיני ההגירה והמשפט הבינלאומי. כמה קלה היד על הדק שלילת החירות והכליאה השרירותית כשמדובר באנשים הללו.

13. נבקש את התערבותך המיידית, ומתן הנחייה לשחרר את העצורים לאלתר. ככל שקיימת תשתית ראייתית נגד מי מהם, יש לנהל את החקירה באפיק הפלילי.

בברכה,

נמרוד אביגאל, עו"ד
היא"ס ישראל

עודד פלר, עו"ד
האגודה לזכויות האזרח

נטע מישלי, עו"ד
המוקד לפליטים ולמהגרים

אור מור- יוסף
המרכז לקידום
פליטים אפריקאים

ינאי קנצלר
רופאים לזכויות אדם

אורלי לוינזון- סלע, עו"ד
א.ס.ף – ארגון סיוע לפליטים
ולמבקשי מקלט

טל שטיינר, עו"ד
הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל